PAS OP VOOR DE ZUURDESEM

Lezen:
Mattheüs 16:5-12 (SV)

Inleiding

De discipelen zijn met Jezus aan de overzijde gekomen. Onderweg ontdekken zij dat zij geen brood hebben meegenomen. Dat lijkt een klein, praktisch probleem. Toch blijkt juist deze vergeten voorraad aanleiding te worden voor een belangrijke les. Jezus spreekt over de zuurdesem van de farizeeën en sadduceeën. De discipelen denken aan brood, maar Jezus bedoelt hun leer.

Ook wij kunnen gemakkelijk blijven steken bij wat direct onze aandacht vraagt. Een tekort, een planning die misloopt, financiële zorgen of een drukke agenda kan ons denken beheersen. Intussen ontgaat ons misschien wat de Heere werkelijk tegen ons zegt. In dit gedeelte leert Jezus ons niet alleen waarvoor wij moeten oppassen, maar ook hoe wij moeten leren luisteren: met geloof, met herinnering aan Zijn zorg en met onderscheidingsvermogen tegenover verkeerde leer.

Bijbelstudie

De eerste zin van het gedeelte lijkt bijna terloops: de discipelen hebben vergeten brood mee te nemen. Zij zijn onderweg en merken dat er geen voorraad is. Dat gegeven bepaalt onmiddellijk hun denken. Wanneer Jezus hen waarschuwt voor de zuurdesem van de farizeeën en sadduceeën, leggen zij Zijn woorden uit vanuit hun eigen zorg. Zij denken: Jezus zegt dit omdat wij geen brood bij ons hebben.

Daarmee laten zij zien hoe gemakkelijk een mens Gods woorden inkleurt vanuit zijn eigen omstandigheden. Wie bezorgd is over geld, hoort misschien ieder woord in het licht van financiële zorgen. Wie bezig is met aanzien, beoordeelt alles vanuit de vraag hoe anderen hem zien. Wie moe of gejaagd is, kan zelfs een geestelijke waarschuwing vooral als een extra belasting ervaren. De discipelen horen Jezus wel, maar verstaan Hem niet. Hun gedachten worden beheerst door het brood dat ontbreekt.

Jezus reageert scherp: „Gij kleingelovigen!” Dat is geen vernietigende afwijzing van mensen die niets waard zijn. Het is een ernstige terechtwijzing van discipelen die al zo veel van Zijn macht en zorg hebben gezien, maar daar nu niet uit leven. Hun geloof is klein, omdat hun herinnering aan Jezus’ handelen klein geworden is.

Daarom verwijst Jezus hen naar de twee wonderen die zij zelf hebben meegemaakt. Hij noemt de vijf broden voor de vijfduizend mannen en de zeven broden voor de vierduizend mannen. Ook herinnert Hij aan de korven en manden die daarna werden opgehaald. Jezus vraagt niet alleen óf zij deze gebeurtenissen nog kennen. Hij wil dat zij begrijpen wat die gebeurtenissen betekenen. Als Hij met weinig brood een grote menigte kon voeden en er daarna overvloed overbleef, dan hoeven zij niet in paniek te raken omdat zij op dat moment geen brood bij zich hebben.

Geloof betekent niet dat er nooit praktische vragen of zorgen zijn. De discipelen hadden inderdaad geen brood meegenomen. Maar hun fout is dat zij de huidige situatie losmaken van wat zij eerder van Jezus hebben gezien. Zij rekenen niet met Hem. Hun gebrek aan brood wordt groter in hun gedachten dan Zijn macht en trouw. Dat gevaar bestaat ook voor ons. Wij kunnen Gods eerdere hulp erkennen en toch bij een nieuwe moeilijkheid handelen alsof alles van onszelf afhangt.

Toch gaat Jezus' waarschuwing niet in de eerste plaats over zorgen of brood. Hij maakt dat duidelijk door opnieuw te zeggen dat zij zich moeten wachten voor de zuurdesem van de farizeeën en sadduceeën. Zuurdesem is een klein deel dat door het deeg heen werkt. Het valt nauwelijks op, maar het heeft invloed op alles. Juist daarom is dit beeld zo treffend. Verkeerde leer komt niet altijd openlijk en luid tot ons. Zij kan klein beginnen met een gedachte, een gewoonte of een redenering die op zichzelf onschuldig lijkt. Maar wanneer zij wordt toegelaten, doortrekt zij het hele denken en leven.

De waarschuwing betreft de leer van de farizeeën en sadduceeën. Jezus noemt niet hun brood, maar hun manier van denken over God en Zijn dienst. De farizeeën en sadduceeën stonden niet in alles op dezelfde plaats, maar hun invloed kon mensen van de waarheid afbrengen. De ene vorm van dwaling kan bestaan uit godsdienstige ernst waarin menselijke regels en eigen prestaties de plaats van gehoorzaamheid aan God innemen. Een andere vorm kan bestaan uit een houding die alleen wil aanvaarden wat voor het verstand aannemelijk lijkt. In beide gevallen wordt Gods woord niet werkelijk als gezag aanvaard.

Dat maakt deze waarschuwing actueel. Ook vandaag kan een leer verkeerd zijn wanneer zij de mens centraal stelt, zelfs als er veel godsdienstige taal wordt gebruikt. Wij kunnen de indruk wekken dat wij nauwkeurig zijn, terwijl wij vooral bezig zijn met tradities, vormen of het oordeel van anderen. Maar ook het omgekeerde gevaar is reëel: dat wij alleen willen geloven wat wij zelf kunnen verklaren. Dan wordt het verstand de maatstaf en niet Gods Woord.

De discipelen begrijpen Jezus uiteindelijk. Zij ontdekken dat Hij niet sprak over het zuurdesem van brood, maar over de leer van de farizeeën en sadduceeën. Dat inzicht komt pas nadat Jezus hen heeft gecorrigeerd. Kennelijk vraagt goed luisteren om meer dan het horen van woorden. Het vraagt dat wij onze eerste uitleg laten toetsen door Jezus' bedoeling. Wij moeten bereid zijn om te erkennen: ik heb het te oppervlakkig, te angstig of te veel vanuit mijn eigen belangen verstaan.

Voor een mannenvereniging is dit gedeelte daarom bijzonder geschikt voor een eerlijk gesprek. Welke stemmen vormen ons denken? Welke opvattingen nemen wij ongemerkt over van onze omgeving, onze beroepswereld, de media of onze eigen kring? Welke nadruk klinkt in onze gesprekken: menselijke prestatie, maatschappelijk succes, verstandelijke controle, uiterlijk fatsoen? En blijft er dan werkelijk ruimte voor het gezag van Christus en voor eenvoudig vertrouwen op Hem?

De Heere Jezus roept ons op om waakzaam te zijn. Niet iedere overtuigend klinkende gedachte is waar. Niet iedere vrome formulering is gezond. De vraag is of een leer ons brengt tot gehoorzaamheid, ootmoed en vertrouwen op Christus, of dat zij ons uiteindelijk op onszelf terugwerpt. De zuurdesem werkt door. Daarom moet verkeerde invloed niet pas worden bestreden wanneer zij alles beheerst. Wij moeten haar leren herkennen wanneer zij nog klein lijkt.

Tegelijk is dit gedeelte geen oproep tot angstige achterdocht tegenover ieder ander. Jezus leert Zijn discipelen vooral om naar Hem te luisteren en Zijn daden niet te vergeten. Wie leeft van Zijn Woord, ontvangt een maatstaf om invloeden te beoordelen. Wie zich Zijn trouw herinnert, hoeft niet door iedere zorg beheerst te worden. Het geloof ziet niet alleen naar wat ontbreekt, maar ook naar Wie er is.

De kern van Jezus’ onderwijs is daarom tweeledig: wacht u voor verkeerde leer en vertrouw op de Heere. Laat u niet doortrekken door gedachten die Gods Woord vervangen door menselijke regels, eigen kunnen of verstandelijke controle. En wanneer uw geloof klein blijkt, vlucht dan niet van Christus weg. Hij bestraft Zijn discipelen, maar Hij onderwijst hen ook. Zijn terechtwijzing is bedoeld om hen opnieuw te leren zien wie Hij is.

Gespreksvragen

1. Waardoor raken de discipelen in dit gedeelte vooral in beslag genomen?
2. Wat bedoelt Jezus met de „zuurdesem” van de farizeeën en sadduceeën?
3. Waarom noemt Jezus de wonderen met de broden?
4. Wat leert dit gedeelte over klein geloof?
5. Op welke manieren kan een mens Gods woorden verkeerd verstaan vanuit zijn eigen omstandigheden?
6. Welke vormen van verkeerde invloed kunnen vandaag ongemerkt doorwerken?
7. Hoe kunt u in gesprekken en keuzes onderscheid maken tussen gezonde en verkeerde leer?
8. Wat betekent het concreet om u voor deze zuurdesem te wachten?